

מי משרת את מי

Category: בראשית, וירא

תגלית רפואית חדשה מלמדת כי בקרוב יושתלו בבני אדם אברים של חזירים. ומהי ההצדקה המוסרית ליהנות מבשר של חיות

בשורה ל-500,000 מטופלי דיאליזה

השבוע התפרסם שחוקרים בבית הרפואה NYU בניו יורק, הצליחו לפני כמה שבועות להשתיל כליה של חזיר באדם.

בארצות הברית לבד ישנם יותר מתשעים אלף בני-אדם שממתינים בתור להשתלת כליה. הם בעצם מצפים לטרגדיה של אדם אחר, כמו תאונת אופנוע או צרה אחרת, כדי להיוושע.

הזכאים להשתלה הם אותם מעטים שהרופאים סבורים שהם יצליחו להתאושש ולחיות זמן רב לאחר ההשתלה. הקבוצה הזו היא רק חלק קטן מתוך חצי מיליון מטופלי דיאליזה, שהם כלל לא 'זוכים' להיכלל ברשימה. בכל יום מתים שתים-עשרה בני-אדם שממתינים להשתלת כליה.

לאחרונה בישראל הפכה תרומת כליה לאנשים שכלל לא מוכרים לתורמים, ל'טרנד' בקרב יהודים שומרי תורה ומצוות. ישנם משפחות בהם שני בני הזוג תרמו כליה. לכן מה שקרה כעת בניו יורק זוהי פריצת דרך רפואית.

הסיבה שלוקחים כליה של חזיר דווקא, היא מפני שאיברים של חזירים דומים לאלה של בני אדם בגודל ובצורה, יותר משל קופים או שימפנזים.

את העובדות הללו אנו יודעים כבר מהתלמוד. מובא בגמרא, שסיפרו לרבי יהודה שיש מחלת דָּבָר אצל חזירים והוא גזר על כך תענית. דהיינו, רבי יהודה הכריז על יום צום ותפילה לכל הקהילה, כדי לבקש מהקב"ה שישמור את בני האדם מהמחלה הזאת.

מדוע הוא גזר יום צום דווקא במחלת חזירים? מאחר והמעיים שלהם דומים למעי בני אדם, יש לחשוש שמחלה מדבקת בחזירים תדבק גם בבני אדם (תענית כא, ב).

בעבר חוקרים כבר ניסו להשתיל איברים של חיות בבני-אדם, אבל התרחשו סיבוכים שונים עם השתלות מסוג זה. לכן החליט ד"ר רוברט מונטגומרי לנסות את זה על אדם שנמצא במצב של מוות מוחי, והוא אכן הצליח לחבר את הכליה לאותו אדם.

ואז הגיע הרגע הקריטי כשהוא חיבר את זרם הדם מהגוף של המושתל אל הכליה. אם הכליה מכחילה זה סימן ברור לכישלון, אולם בפועל הכליה מיד האדימה ועשתה את כל הפעולות

שכליה רגילה צריכה לעשות. לא היו שום סימני דחיה של האיבר. הם החזיקו את אותו אדם חי במשך 54 שעות וזה הצליח.

כל הרופאים תמימי דעה שזוהי קפיצת דרך ענקית לקראת אפשרות של השתלת איברים בבני-אדם. ולא רק כליות, אלא גם השתלת איברים אחרים כמו לב ועוד.

לאכול אסור, לחיות צריך!

מיד נשאלת השאלה האם מותר ליהודי להשתיל בגופו אבר של חזיר? התשובה על כך היא, שלאכול חזיר אסור, אבל להשתיל איבר כדי להציל אדם, בוודאי שמותר ויתרה מזו, זוהי מצוה.

מיד כשהדברים התפרסמו התעוררו אותם אלו שמגנים על הזכויות של בעלי חיים. מדוע להקריב את חייו של החזיר בשביל להציל את האדם. הם טוענים שאפשר לפתור את בעיית ההשתלות בצורה אחרת: כרגע החוק אומר שכל מי שמוכן לתרום איברים צריך להצהיר שהוא רוצה לתרום, אולם אם ישנו את החוק, ויקבע שכל אדם הוא תורם פוטנציאלי, אלא אם כן הוא הצהיר במפורש שהוא לא רוצה לתרום, אז יהיו מספיק איברים בשביל כולם.

מה שמעניין הוא שבארצות הברית בלבד יותר ממאה ועשרים מיליון חזירים נשחטים כל שנה, ואילו הם דואגים לאותם חיות ספורות שיש סיכוי להציל בזכותם חיי אדם.

בשביל מה נבראתי

בפרשתנו אנו קוראים על אברהם אבינו. אברהם הקים במשך ימי חייו שלש או ארבע מזבחות, אבל רק פעם אחת הוא הקריב בהם קרבן, כמו שרש"י אומר בפרשת בלק: "אברהם בנה ארבעה [מזבחות] ולא העלה אלא איל אחד" (בלק כב, ד. ראה התוועדויות תשמ"ו ח"א ע' 523).

זה קרה בסיפור העקידה אותו אנו קוראים בסוף פרשתנו. אחרי שהמלאך אמר לאברהם "אל תשלח ידך אל הנער", התורה מספרת "וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו וילך אברהם ויקח את האיל ויעלהו לעולה תחת בנו" (וירא כב, יג).

אבל כשזה הגיע להכנסת אורחים שם אברהם לא חסך בבשר, כמו שאנו לומדים מיד בתחילת פרשתנו על אותם שלשה אנשים ² מלאכים שבאו לבקרו והוא הזמין אותם לסעודה. כאן התורה מספרת "ואל הבקר רץ אברהם ויקח בן בקר רך וטוב", "כדי להאכילן ג' לשונות בחרדל" (רש"י. י"ח, ז).

מדוע באמת אנו אוכלים בשר, או יותר נכון, מהי ההצדקה לשחוט בעלי חיים? תורת החסידות מסבירה, שהקב"ה ברא את העולם לפי חלוקה בסיסית לארבעה סוגים: 'דומם', 'צומח', 'חי' ו'מדבר'.

'דומס' מתייחס לכל החפצים הקיימים בעולם שהינם דוממים, כמו אבנים, עפר ומים. **'צומח'** מתייחס לכל הצומח הגדל בעולם. **'חי'** מתייחס לכל היצורים החיים הקיימים בעולם, שאינם מדברים בשפת בני אדם, שהם חיות, בהמות ועופות. **'מדבר'** מתייחס לכלל המין האנושי.

כל אחד מאותם ארבע דרגות ניזון מאלו שלמטה ממנו: ה'צומח' ניזון מה'דומס', האדמה שמצמיחה אותו והמים שנותנים לו את החיים לגדול וכו'. ה'חי' ניזון מהדומס ומהצומח, החיות שותים את המים, ואוכלים את הצומח וכו'. ה'מדבר' זה האדם, נזר הבריאה, ניזון מהדומס, הצומח והחי.

יתרה מזו כותב הרבי במכתב: "הסדר והכוונה בבריאה הם ש"הדומס" נוסף על מילוי "משימתו" לכשעצמו, יזון את ה"צומח", ועל ידי כך **להתרומם** לדרגת ה"צומח", וה"צומח" יזון את ה"חי" ו**יתרומם** יחד עם חלק הדומס שבו לדרגת החי, ושלשתם יחד, הדומס הצומח והחי יזונו וישרתו את המדבר ו**יתרוממו** אל דרגת המדבר בחיר הנבראים" (מכתב כללי ח"י אלול תשד"מ. התוועדות תשד"מ ח"ד ע' 2530).

כל אחד מאותם דרגות נברא כדי לשמש את הדרגה שמעליו, או יותר נכון הוא עוזר לזה שמעליו כדי למלאות את תפקידו.

להרגיש את האבנים

מהו אם כן תפקידו של האדם, את מי הוא צריך לשמש? תפקידו לשמש את קונו, ולכן כל זמן שהוא ממלא את תפקידו שלכך הוא נברא יש לו את ההצדקה המוראלית להשתמש בשלשת הדרגות שתחתיו: הוא זכאי לאכול בשר, פירות וירקות, לשתות את המים וכו'.

ברגע שהאדם חלילה לא ממלא את תפקידו, הוא מאבד את ההצדקה לאכול בשר או דגים או אפילו פירות, ויתרה מזו, הוא מאבד את ההצדקה אפילו לדרוך ברגלו על האבן.

כמו שהרבי מביא ב'היום-יום' (ט"ו אדר א') שכשמשיח יבוא אבן מקיר תזעק: "עכשיו שותק הדומס, דורכים עליו והוא שותק, אבל יבוא זמן² שהדומס יתחיל לדבר, לספר והוא ידרוש האם בעת ההליכה לא חשבו או דיברו דברי תורה למה דרכו עליו".

דהיינו, לאדם תהיה כזו רמה גבוהה של מודעות, שהוא ירגיש אשם לדרוך על האבן. הוא ישאל את עצמו האם יש לי את הזכות לדרוך על האבן, האם אני טוב יותר ממנה? האבן ממלאת את תפקידה שעבורה היא נבראה. האם גם אני ממלא את המטרה שעבורה אני קיים בעולם?

תפקידו של האדם הוא לעשות את העולם למקום שכולם יודעים שיש בורא עולם, שיש בעל-הבית לבירה זו, שזהו עולם של "לשבת יצרה", לעשות את העולם למקום שיש בו צדק ויושר, טוב וחסד, ולהביא לכך שזוכה לקיום הייעוד "לתקן עולם במכלות ש-ד-י".